

Konferencijos

JAUNIEJI HUMANITARAI IR KAZIMIERAS BŪGA

dalyvių tezės

Jevgenija ADAMOVÁ

Šiuolaikinio žodyno rašymas, mano patirtis

Žodyno idėja ir realizacijos pradžia, paruošiamieji darbiai, komandos subūrimas. Informacijos „selekcija“ – apsisprendimas, koku principu bus sudaromas žodynas (kitu atveju – darbas be pabaigos). Svarbiausias atrankos kriterijus: naudojamosi tekstynu, žodžių dažnumu, dabartine kalba, atsisakoma purizmo. Kompiuterinė programa *Tshwanelex* – pažintis su jos kaip darbo įrankio ypatumais.

Diego ARDOINO

Naujo teksto aptikimo procesas: XVI a. posakio pavyzdys baltų kalba

Naujo teksto aptikimą senąja kalba dažnai lemia keletas susiklosčiusių aplinkybių: atsitiktinumas, tyrėjo nuojauta, užsispyrimas, jo darbo nuoseklumas, metodai (kurie dažnai formuojasi studijų metu ir yra veikiami mokytojų), darbo sąlygos ir, tarp kitų veiksnių, savaime suprantama, sėkmė.

Pagrindiniai veiksniai – nuolatinis ir tiesioginis kontaktas su originalais (t. y. su senomis knygomis ir su rankraštine medžiaga) ir tyrėjo smalsumas.

Salomėja BANDORIŪTĖ

Aktyvus komiko publikos vaidmuo komunikacijoje

Pranešime trumpai aptariamos humoro ir komunikacijos sampratos, humoro tyrimuose taikomi komunikacijos modeliai, humoro siuntėjas (adresantas) ir gavėjas (adresatas). Analizuojami pagrindiniai juokaujančiojo žmogaus (adresanto) bruožai, darantys įtaką komunikaciniam žinutės siuntimo ir gavimo procesui. Pagrindinis pranešimo dėmesys skiriamas komiko publikai: aptariami bendri besijuokiančio žmogaus bruožai, skirtumai tarp žiūrovų ir žiūrovių (vyrų ir moterų), publikos atliekamas vaidmuo komikų pasirodymuose, pristatoma publikos *diagnozės* sąvoka. Pranešimo tikslas – įrodyti publikos aktyvų vaidmenį komunikacinėje humoro interakcijoje.

Adriano CERRI

Apie tariamąjį nežymimąjį artikkelį latvių kalboje

Gerai žinomas dalykas, kad senuosiuose latvių tekstuose skaitvardis *viens*, -a „1“ yra dažnai vartojamas nežymimojo artikelio funkcija, pavyzdžiui: *Tas gir Lidz ka wens kox estaditz...* (Ps 1615: 2_{6,7}). Šis reiškinyb būdingas tiek latvių, tiek prūsų kalbos tekstams, o senuosiuose lietuvių raštuose jo beveik nėra. Tai leidžia manyti, kad skaitvardžio „1“ artikelinė funkcija atsirado dėl vokiečių kalbos sintaksės įtakos. Vokiečių šaltiniuose pastebimas labai dažnas atitikmuo vok. *ein*, -e ~ sen. latv. *wens*, -a, pvz., *Der ist wie ein Bawm gepflantzet...* (Luth 1545).

Pranešimo tikslas – panagrinėti tariamojo nežymimojo artikelio lingvistinį statusą senojoje latvių kalboje. Kaip jau minėta, panaši situacija pastebima ir senojoje prūsų kalboje; čia taip pat skaitvardis *viens* „1“ atitinka vok. *ein*, -e. Kai kurie prūsistai mano, kad XVI a. nežymimasis artikkelis jau buvo integravęsis į prūsų kalbą, todėl jis buvo vartojamas neapibręztumo kategorijai išreikšti pagal tam tikras vidines prūsų kalbos gramatikos taisykles. Remiantis šiomis pastabomis, buvo iškelta hipotezė, kad senojoje latvių kalboje nežymimasis artikkelis taip pat buvo tapęs gramatinės sistemos dalimi.

Atsižvelgiant į šio reiškinyb diachroninę raidą, bendruosius gramatikalizacijos principus, taip pat į tai, kas vyksta apibręztumo kategorijos raiškoje (latv. *tas*, *tā* ~ vok. *der*, *die*, *das*), daroma išvada, kad autentiško nežymimojo artikelio hipotezė senojoje latvių kalboje – nepriimtina.

Agnė ČEPAITIENĖ

Rytų aukštaičių panevėžiškių socialinių tinklų tyrimas

Remiantis socialinių tinklų teorija, tyrime pagal šešis kriterijus – judėjimo kryptis į mokyklą, biblioteką, ligoninę, bažnyčią, paštą ir prekybos vietas – nustatyti ir pavaizduoti socialiniai tinklai tarp visų gyvenbingų rytų aukštaičių panevėžiškių Lietuvių kalbos atlase nurodytų gyvenamųjų vietovių.

Nustatyta, kad glaudžiai susiję socialiniai tinklai jungia Biržų, Linkuvos, Pasvalio, Pakruojo, Radviliškio, Panevėžio ir iš dalies Ukmergės apylinkes. Šių zonų ribose panevėžiškių tarminės ypatybės yra gerai išlaikomos. Aplink Kriukus, Surviliškį, Kavarską susidarę laisvieji socialiniai tinklai lemia kalbinę (tarminę) kaitos atvejus.

Atlikus tyrimą, apibręžti nustatyti plotai, kuriuose tradicinė rytų aukštaičių panevėžiškių patarmė yra geriausiai išlaikyta.

Katarína CHLUPÍKOVÁ

Skirtumai tarp lietuvių ir slovakų aktualiosios sakinio skaidos

Pranešime bus kalbama, kaip žodžių tvarka, sakinio prozodija ir intonacija gali pakeisti sakinio reikšmę, ir kaip aktualioji sakinio skaida veikia slovakų ir lietuvių kalbose.

Katarína CHLUPÍKOVÁ, Tereza KABELÁČOVÁ, Markéta ŠKODOVÁ

Baltistika Brno Masaryko universitete

Pranešime bus trumpai pristatyta Masaryko universiteto Filosofijos fakulteto Baltistikos centro veikla, aptariant pedagoginę ir mokslinę centro veiklą.

Irena DUKAVIČIENĖ

Sembos vitingai istorijos šaltiniuose

Pranešime kalbama apie prūsų vitingus, remiantis šiais istorijos šaltiniais: *Preussische Regesten bis zum Ausgange des dreizehnten Jahrhunderts* ir *Preussisches Urkundenbuch*. Šaltinyje užfiksuotas 91 vitingas. Aptariamas vitingų įvardijimas, giminystės ryšiai, prūsiški ir krikščioniški vardai, kai kurių asmenvardžių kilmė bei daryba.

Olga FOJTIKOVÁ

Lauryno Benedikto Nudožeriškio gramatikos įtaka Danieliaus Kleino *Lietuvių kalbos gramatikai*

Pranešime aptariamas tyrimas, susijęs su čekiškos Lauryno Benedikto Nudožeriškio gramatikos įtaka Danieliaus Kleino pirmajai lietuvių kalbos gramatikai. Būdama K. Būgos stipendijos gavėja, paskelbiau publikaciją apie šių gramatikų prakalbas, kuriose slypi labai daug panašumų. Diplominiame darbe esu palyginusi visas gramatikas, šio darbo rezultatai buvo labai įdomūs ir netikėti. Atrodo, kad santykiai tarp čekų ir lietuvių kalbų glaudesni, nei iki šiol manyta. Minima ir tikėtina lenkų kalbos įtaka.

Anželika GAIDIENĖ

Semantiniai gėrimo veiksmažodžių požymiai: kokie jie?

Pranešimo objektas yra gausi ir netirta semantinė grupė – lietuvių kalbos gėrimo veiksmažodžiai, išrinkti iš rengiamo „Bendrinės lietuvių kalbos žodyno“. Pranešimu siekiama pristatyti, kokie tikrovės reiškinių, daiktų ar veiksmų požymiai kalboje virsta semantiniiais požymiais, lemiančiais naujų gėrimo veiksmažodžių atsiradimą.

Daiva KARDELYTĖ-GRINEVIČIENĖ

Lokatyvinių inesyvo ir iliatyvo konstrukcijų semantika rytų aukštaičių vilniškių patarmėje

Pranešime pristatoma kognityvinės semantikos metodais paremta rytų aukštaičių vilniškių patarmės lokatyvinių inesyvo ir iliatyvo konstrukcijų semantinės raiškos analizė. Lokatyvinės inesyvo ir iliatyvo konstrukcijos aptariamoms skirstant jas į pažintines erdves, kurias reprezentuoja prototipiniai, neprototipiniai ir pereiginiai tiriamųjų konstrukcijų vartosenos atvejai. Semantinė analizė parodo lokatyvinių inesyvo ir iliatyvo konstrukcijų vartosenos sritis, jomis įvardijamų lokalinių požymių intensyvumą ir abiejų tiriamųjų konstrukcijų semantinės raiškos santykį.

Darius IVOŠKA

Baltų vardyno Vokiečių ordino raštuose tyrimų vaidmuo ir problemos XXI a.

Tikrinių vardų, kaip seniausių baltų kalbų faktų, užrašymas, analizė ir aprašymas vis dar svarbūs baltų kalbų ir etnogenezės tyrimams. Pranešime bus trumpai pristatomas su XXI a. pradžia susiję baltų tikrinių vardų tyrinėjimo poreikis, vaidmuo, problemos.

Dalius Jarmalavičius

XVII a. anoniminių vokiečių-lietuvių kalbų žodyno

***Lexicon Lithuanicum* vokiškosios dalies sudurtiniai daiktavardžiai**

Pranešime pirmiausiai aptariama dūrinių dėmenų rašyba, po to, siekiant nustatyti vyraujančius dūrybos modelius, kompozitai analizuojami pagal pirmojo dėmens kalbos dalį, taip pat analizuojamas komponentų jungimo pobūdis (kokie užfiksuoti dominuojantys linksniniai ir nelinksniniai jungiamieji elementai). Galiausiai aptariami kompozitai pagal jų dėmenų semantinę-sintaksinę ryšį (determinatyviniai, posesyviniai ir valdomieji dūriniai), atskirai apžvelgiant ir jų darybinę struktūrą.

Jurgita JAROSLAVIENĖ

Giminingų kalbų garsyno tyrimo ypatumai

Lietuvių ir latvių kalbos priklauso indoeuropiečių kalbų šeimos baltų šakos rytų baltų grupei, ir iš visų baltų tik jos dvi tėra išlikusios gyvos. Pasaulio lingvistikoje šios baltų kalbos dažnai pateikiamos greta kaip itin artimos, suponuojama išankstinė panašaus garsyno nuostata. Tačiau negalima pamiršti, kad kiekvienos kalbos kelias unikalus. Kas vienoje kalboje reikšminga, gali

būti nereikšminga kitoje. Abi baltų kalbos, be daugybės bendrumų (ilgųjų ir trumpųjų balsių fonologinė opozicija, didelis dvibalsių skaičius, priegaidžių sistema), turi ir esminių skirtumų, kurie lemia skirtingą fonemų inventorių, pavyzdžiui: latvių kalbai būdingas fiksuotas kirtis, gausus palatalinių priebalsių posistemis, o lietuvių kalbos kirtis laisvas, egzistuoja palatalizuotų ir nepalatalizuotų priebalsių opozicija.

Šio pranešimo tikslas – aptarti dabartinių baltų kalbų garsyno tyrimo metodikos ypatumus ir specifiką, paanalizuoti panašumų ir skirtumų priežastis ir galimybę gautus rezultatus gretinti eksperimentiškai.

Gabrielė JASIŪNIENĖ (ABROMAVIČIŪTĖ)

Kultūrinė atmintis miestelių heraldikoje:

Šiaulių regiono (Šiaulių apskrities) atvejis

Kultūra – neatsiejama kiekvienos visuomenės dalis, kurios išsaugojimo procese svarbų vaidmenį vaidina atmintis. Kultūrinė atmintis pasireiškia per bendruomenei aktualius ženklus: šventes, tekstus, ritualus ir pan. Pranešime pasirinktas kultūrinės atminties simbolis – heraldika. Konferencijos metu bus pristatoma tyrimui pasirinkto Šiaulių regiono miestelių heraldika, nagrinėjami jos kūrimo ir įteisinimo procesai bei analizuojama vieta atminties istorijos perspektyvoje.

Santa JĖRĀNE

Kodėl latviai sviestą vadina lietuviu

Kalbant apie lietuvių latvių kalboje vartojami du etnonimai – *lietuvieši* ir *leiši*. Konstantynas Karulis (*Konstantīns Karulis*) latvių etimologijos žodyne *leiši* pažymėjo kaip tarmybę. Minėtoji forma yra senesnė negu *lietuvieši* (EV I; 529). Dabartinėje latvių kalboje *leiši* kartais gali turėti šiek tiek pejoratyvinę reikšmę, nors Janis Endzelynas (*Jānis Endzelīns*) pataręs šią formą vartoti be stilistinių apribojimų (E III₂, 45).

Forma *leiši* randama jau pirmuosiuose latvių žodynuose – ją mini tiek Mancelis, tiek Liborijus Depkinas, tiek Langijas. Georgas Elgeris savo ruožtu skiria formą *leitīs* ‘lenkas’ ir *lietaviet(i)s*, *lietavnieks* ‘lietuvius’ (EV I; 530).

Įdomu, kad *leitīs* gali reikšti ne tik žmogų. Pvz., straipsnis *leitīs* viename elektroninių aiškinamųjų žodynų:

leitīs -ša, v.

1. vsk. *Leiši*; ‘Lietuviai’

2. apv. *Pusgatavs sviests* ‘Ne iki galo pagamintas sviestas’ (SV).

Apie sviestą, vadinamą *leitis* rašo ir latvių tautosakininkė Janyna Kursytė (*Janina Kursite*) savo žodyne „Virtuves vārdene” (*Virtuvės žodynas*, 2012). Ten esama ir receptų, kaip toks sviestas gaminamas ir kuo jis ypatingas.

Tačiau verta atkreipti dėmesį, kad latvių kalbos žodynuose randami ir kiti įdomūs pavyzdžiai su etnonimais *lietuvietis* ir *leitis*.

Pvz., žodyne „Vainižu izloksnes vārdnīca” pateiktas straipsnis:

leitītis – ‘Lietuvas šķirnes zirgs; arī Lietuvā pirktis zirgs’ (VIL2000; 458).

‘Lietuvos grynaveislis arklys; Lietuvoje pirktas arklys’.

Dar dviejuose tarmių žodynuose randamas frazeologizmas

kā linu leitīs niev. – ‘saka par nekārtīgi ģērbušos, arī garmatainu, izspūrušu cilvēku’ (SISV 2001; 118, EIV 1987; 207).

‘kaip lininis lietuvis’

Frazeologizmas turi menkinamąją reikšmę. Taip sakoma apie nerūpestingai apsirengusį arba ilgiaplaukį, pasišiaušiusį žmogų.

Pranešimo tikslas – išsamiau panagrinėti šiuos ir kitus pavyzdžius (jų motyvaciją ir vartoseną) latvių kalbos žodynuose.

Tereza KABELÁČOVÁ

Bibliografija: Diplominiai darbai, susiję su Baltijos šalių tematika Čekijoje (1917–2014)

Pranešime pirmiausia trumpai pristatoma visa bibliografija, pvz., kurių šalių tematika įtraukta į bibliografijos sąrašą (šalia Lietuvos, Latvijos bei Estijos kalbama ir apie Suomiją), kodėl buvo nuspręsta tokią bibliografiją sudaryti ir pan. Taip pat pateikiami kai kurie statistiniai duomenys ir pristatomos pagrindinės bendros teminės tendencijos, t. y., kada ir kokiomis temomis buvo bei yra rašomi diplominiai darbai. Ypatingas dėmesys skirtas darbams, susijusiems Lietuvos ir lietuvių tematika, taip pat paminėti įdomiausių darbų pavyzdžiai.

Vitalija KARACIEJŪTĖ

Daiktavardžio morfologinio proceso variantiškumas

Pranešimo tikslas – remiantis natūraliosios morfologijos teorija aptarti pietų aukštaičių daiktavardžio morfologinio proceso variantiškumą. Pranešime išskiriamos daiktavardžio skaičiaus ir giminės variantų semantinės grupės, akcentuojamas daiktavardžio morfologinio proceso produktyvumas.

Rasa KURKAUSKIENĖ

Vabalninko punktas: uteniškiams ar panevėžiškiams?

Naujos įžvalgos

Dabartinės lietuvių tarmių klasifikacijos duomenimis, Vabalninko punktas, esantis anapus anykštėnų ir kupiškėnų, yra gerokai nutolęs nuo uteniškių ir dažnai vadinamas Vabalninko „sala“. Manoma, kad tai senovinės vienalytės tarmės tęsinys, atskirtas vėliau susiformavusių anykštėnų bei kupiškėnų patarmių. Dar 1980 m. Z. Zinkevičius yra konstatavęs, kad Vabalninko šnekta jau turi svarbiausias šiaurinių panevėžiškių ypatybes, viena jų – trumpųjų galūnės balsių redukcija.

Praėjus keliems dešimtmečiams, surinkus daugiau naujos tiriamosios medžiagos, vertinga būtų pažiūrėti, kurios patarmės – uteniškių ar panevėžiškių – ypatybių daugiau turi Vabalninko punktas.

Indrė MAKUSKAITĖ

Lietuvių kalbos laiko adverbialai: vieta laiko raiškos priemonių sistemoje ir tyrimų apžvalga

Laiko raiškos priemonės – svarbus lingvistikos tyrimų objektas.

Taip pat ir lietuvių kalbotyroje – čia daugiausia tyrimų yra sulaukusios gramatinės veiksmažodžių laiko ir veiklo (aspekto) kategorijos. Tačiau laiko raiškos priemonių įvairovė gerokai didesnė: tai ir daiktavardžių linksniai (daiktavardinės frazės), prielinksninės konstrukcijos, prieveiksmiai, dalyvinės ir padalyvinės konstrukcijos, prijungiamieji sakiniai. Visas šias išvardytas priemones galima vadinti laiko *adverbialais*. Lietuvių lingvistikoje šis terminas dar visai naujas, jo reikalingumas buvo aptartas tik tyrinėjant autoriaus poziciją nusakančius žodžius ir žodžių junginius, tačiau jis lygiai taip pat reikalingas ir tyrinėjant laiko raiškos priemones, nes adverbialams galima priskirti ir tas priemones, kurių priklausomybė vienai ar kitai kalbos ar sakinio daliai yra probleminė. Pranešimo tikslas – išsiaiškinti, kas yra laiko adverbialai, kokią vietą jie užima laiko raiškos priemonių sistemoje ir kodėl šią sąvoką tikslinga įtraukti į aktyvią vartoseną. Pranešimo pabaigoje trumpai apžvelgiami lietuvių kalbos laiko raiškos priemonių (adverbialų) semantiniai tyrimai.

Asta MITKEVIČIENĖ

Lietuvių eilėdaros terminai 1918–1940 m.

Pranešime kilmės ir raiškos atžvilgiais aptariami 1918–1940 m. literatūros mokslo darbuose (daugiausia vadovėliuose) vartoti eilėdaros terminai. Didesnė vienažodžių eilėdaros terminų dalis buvo skoliniai, o lietuviškos kilmės terminijos bruožai – terminai su šaknimi *eil-*, sudurtiniai terminai, terminologizuoti žodžiai. Terminai su priesagos *-inis* būdvardžiais – būdingiausias dvižodžių terminų tipas.

Lāsma NIKOLAISONE

Lietuvių kalba: šaltinio vanduo mano sielai

Lietuvių kalba mano gyvenimą užliejo kaip šalta, gaivi vandens banga – lietuvių kalbos ir kultūros įsisavinimas studijų metais Rygoje ir ypač K. Būgos stipendijos dėka Vilniuje buvo neplanuotas, bet labai svarbus lūžio taškas mano gyvenime. Nuo studijų baigimo iki šiol lietuvių kalba yra svarbiausias mano pragyvenimo šaltinis, nes dirbdama vertėja aš užsidirbu pragyvenimui. Ji gaivina mano sielą, suteikdama galimybę visavertiškai mėgautis lietuvių kultūra, literatūra, teatru, muzika, atitrūkti nuo kasdienybės rūpesčių Lietuvoje. Ateityje planuoju skatinti Latvijos ir Lietuvos tarpusavio santykius bei sąveiką kultūrinės ir socialinės antropologijos srityse.

Magdalena PASKEVIČIENĖ

Vytautės Žilinskaitės kūrybos adresatas

Vytautės Žilinskaitės kūryba labai gerai žinoma Lietuvoje, vienas žinomiausių kūrinių yra „Kelionė į Tandadriką“ – ar ši knyga yra tik vaikams? Gal kartu su vaiku ją gali skaityti ir suaugęs? Pristatyme bus pateikti atsakymai į šiuos klausimus bei apsvaistyta, ar būtina priskirti knygas prie tam tikrų adresatų ir kokie veiksniai tai nulemia.

Silvia PICCINI

Split Intransitivity in Lithuanian: The case of the “Transimpersonal constructions”

Transimpersonal constructions have recently attracted the attention of many scholars, especially in the field of functional typology, as they have been proven to play an important role in the rise of Split Intransitive patterns in languages. In the light of these recent advances, this article evaluates several constructions regarded as “impersonal” in Lithuanian reference grammars, with the aim of reinterpreting them as transimpersonal.

The investigation was carried out mainly from a synchronic perspective by focusing on Modern standard Lithuanian, although, where appropriate, comparisons with data drawn from Old Lithuanian and especially from dialects were also taken into account.

The analysis was based on verbs denoting physical states, which can participate in a variety of syntactic constructions according to their meaning. The different behaviour shown in synchrony by these experienter verbs can be projected into a diachronic perspective. As a result, it has been possible to shine a light on the various stages in the process of reanalysis as it gradually moves in the direction of the emergence of patterns of Split Intransitivity. Some verbs seem to have advanced further along the path of reanalysis; however, genuine patterns of Split Intransitivity seem not to have emerged yet. In fact, the subject-status of the experiential arguments licensed by the verbs analyzed still remains problematic when viewed from a syntactic standpoint.

Anželika SMETONIENĖ

Slavizmai veiksmoždziai ir jų variantai hibridai

Slavų kalbų veiksmoždziai lietuvių kalboje integruojami laikantis tam tikrų taisyklių (lenkų *-ować*, rytų slavų priesagų *-ovamu* veiksmoždziai lietuvių kalboje turi priesagas *-avoti*, *-avoja*, *-avojo* (lie. *arendavoti*, *-avoja*, *-avojo* DP < len. *arendować*; rusėnų *арендовать*); slavų *-ić*, *-yc*, *-umu* – *-yti*, *-ija*, *-ijo* (lie. *bõvyti*, *-ija*, *-ijo* ChB, KN < len. *bawić*; rusėnų *бавуму*); o slavų *-ać*, *-amu* – *-(i)oti*, *-(i)oja*, *-(i)oyo* (lie. *bujõti*, *-õja*, *-õjo* ChB < len. *bujac*; rusėnų *бужуму*; sen. rus. *бужуму*)). Vis dėlto nedidelė slavų kilmės lietuvių kalbos veiksmoždžių dalis turi nedėsningas priesagas (nebūdingas skoliniams arba neatitinkančias slavų kalbų veiksmoždžių–šaltinių priesagų). Pranešime aptariami XVI–XVII a. LDK tekstų slavų kilmės veiksmoždziai, kurie turi darybos ryšį su bendrašakniu skolintu pamatiniu žodžiu, t. y. hibridai. Šie veiksmoždziai ypatingi tuo, kad XVI–XVII a. tekstuose yra paliudyti ir jų bendrašakniai žodžiai veiksmoždziai – dėsnieji skoliniai (pvz., *farbuoti*, *-uoja*, *-avo* ‘dažyti’ ChNT 404 : *farba* ‘dažai, spalva’ SDI 31 < len. *farba* ‘spalva, dažai’; rusėnų *фарба* ‘dažai’; plg. *farbavoti*, *-avoja*, *-avojo* ‘dažyti’ DP, ChNT25 < len. *farbować* ‘dažyti, suteikti spalvą, dengti dažais’; rusėnų *фарбовать* ‘dažyti’. Kai lietuvių kalboje vartojamas dėsningasis skolinys, turėtų būti priežastis, kodėl papildomai pasirenkama ir daryba lietuvių kalbos dirvoje. Viena iš priežasčių – darybos kategorija.

Tatjana STEPANOVA

**Pagrindinės nacionalinės vertybės
didžiajame „Lietuvių kalbos žodyne“**

Pranešime bus pristatytas kitoks LKŽ skaitymo būdas. Aptariamas tyrimas ir jo rezultatai. Siekiant geriau pažinti lietuvių tautą, kultūrą, reikėtų pradėti nuo LKŽ skaitymo. Svarbu pasakyti, kad LKŽ galima laikyti lietuviškos kultūros, istorijos ir pasaulėvaizdžio šaltiniu, nes jame užfiksuotas XX a. pirmosios pusės pasaulio modelis. Lyginant lietuvių žodyno duomenis su rusų kalbos žodyno duomenimis, siekiama atskleisti būtent lietuviams būdingas pasaulio matymo, suvokimo ir vertinimo detales.

Dalia SVIDERSKIENĖ

**Dėl vietovardžių motyvacijos tyrimo
(remiantis Marijampolės apskrities vietovardžiais)**

Vienos etninės srities vietų vardų analizė motyvacijos aspektu yra ankstesnių tarpukariu užrašytų Marijampolės apskrities vietovardžių tyrimų darybos ir kilmės požiūriu tąsa. Derinant aktualius ir įprastus toponimikoje vietų vardų nagrinėjimo aspektus (darybos, kilmės, semantikos), atsižvelgiant į kalbos vartotojų metakalbinės sąmonės duomenis, siekiama atskleisti tiriamojo ploto vietovardžių struktūros ir reikšmės motyvuotą ryšį. Vietovardžių analizė grindžiama topoobjektų įvardijimo principų išskyrimu pagal žemės dangos objektų ypatybes, pagal santykį su kitais objektais, pagal santykį su žmogumi. Toks vietovardžių skirstymas yra nulemtas pačių realiųjų ypatybių bei požymių.

Topoobjektų įvardijimo principų išskyrimas ir tyrimas yra svarbūs daugeliui kalbos mokslo sričių, nes sutelkia etnolingvistinę, sociolingvistinę, psicholingvistinę informaciją kalbos santykio su tikrove išaiškinimui, atspindi kalbos pasaulėvaizdį.

David ŠIMEČEK

Lietuvių kalba kaip tautinis mitas

Pranešimas-pamąstymas apie tai, kokį vaidmenį ir kodėl kalba vaidina lietuvių tapatybėje.

Mindaugas ŠINKŪNAS

**XVI–XIX a. lietuvių kalbos skaitmeniniai ištekliai ir tyrimo įrankiai
Lietuvių kalbos institute**

Pranešime pristatomi LKI Raštijos paveldo tyrimų centre kaupiami senųjų lietuvių raštų skaitmeniniai ištekliai ir kuriamos kompiuterinės programos.

Plačiau bus kalbama apie senųjų raštų duomenų bazės paiešką, automatinę morfologinę analizę, distribucijos vizualizavimą ir automatinį teksto atkarpų palyginimą.

Markéta ŠKODOVA

Lietuvių dramaturgija Čekijoje

Pranešime bus aptariama lietuvių dramaturgijos situacija Čekijoje, paminėti lietuvių dramaturgijos vertimai į čekų kalbą, be to, bus pristatytos pagrindinės M. Škodovos disertacijos „Kalbos žaidimai lietuvių dramaturgijoje“ tezės.

Kristiāna TĪLIKA

Marius Ivaškevičius Latvijos kultūros erdvėje.

Savo ir svetimo opozicija Mariaus Ivaškevičiaus kūryboje

Lietuvių rašytojas, publicistas, teatro ir kino režisierius Marius Ivaškevičius (g. 1973 m.) laikomas vienu iš svarbiausių šiuolaikinės lietuvių literatūros autoriumi, jo kūriniai yra reikšmingi ne tik meniniu, bet ir socialiniu bei nacionaliniu požiūriu. Latvijoje iki šiol pastatytos dvi šio autoriaus pjesės – „Kaimynas“ ir „Išvarymas“. Baltijos šiuolaikinės dramos festivalio „Žvilgsnis“ metu 2005 m. Rygoje pristatytas ir Vilniaus mažojo teatro spektaklis „Madagaskaras“ (režisierius Rimas Tuminas, spektaklis sukurtas pagal tokio paties pavadinimo M. Ivaškevičiaus pjesę). Pranešime apibendrinami Latvijos teatrologų atsiliepimai ir nagrinėjama Mariaus Ivaškevičiaus reikšmė ne tik Lietuvos, bet ir Latvijos kultūros erdvėje. Autoriaus kūryba nagrinėjama ir *savo ir svetimo* opozicijos aspektu, pabrėžiant keturias opozicijos išraiškos formas: tapatumo ieškojimai, engėjo ir engiamojo santykiai, svetimas kaip viliojimas, savo ir svetimo simbiozė.

Viktorija VARANAUSKAITĖ

Architektūra ir naratyvai: XIX a. pab. – XX a. pr.

Lietuvos intelektualų indėlis

XIX a. pab. – XX a. pr. neabejotinai laikomas „tautos nubudimo“ laikotarpiu, o jo tyrimai, kaip rodo ir Kazimiero Būgos asmenybė bei moksliniai darbai, išlieka svarbūs visiems humanitariniams mokslams, ne vien istorijos, antropologijos, etnologijos disciplinoms.

Laikotarpis taip pat įvardijamas kaip išaugusio etninio, nacionalinio sąmoningumo, tai patvirtina ir „didžiojo“, ir kitų naratyvų gimimas. Augantis etninio tapatumo suvokimas apeliavo ir į materialinę kultūrą – intelektualiniu lygmeniu imtos braižyti ribos tarp savos ir svetimos kultūros, tai netiesiogiai

atsispindėjo ir architektūros diskurse: atsigręžta į kultūrą, egzistavusią iki krikšto, imti aukštinti žmogui maistą ir pastogę, teikiantys miškai. Tokios mintys, pastebimos Simono Daukanto, Antano Baranausko ir Jono Basanavičiaus darbuose, prisidėjo prie tarpukario architektūroje aplikuojamų tradicinės architektūros elementų bei jos gali būti siejamos su šiandien vis dažniau pasirenkama medine kaip „tradicine“ ar „ekologiškesne“ statyba.

Pranešime bus siekiama iš naujo peržvelgti ir papildyti laikotarpio naratyvą architektūros tema remiantis K. Būgos darbais ir aptarti būsimų tyrimų prielaidas.

Saulius VASILIAUSKAS

Jaunųjų rašytojų debiutavimo ir dalyvavimo lietuvių literatūros lauke 2008–2014 m. strategijos

Pranešime trumpai apžvelgiama, kaip pastaraisiais metais Lietuvoje debiutavo jaunieji poetai ir prozininkai, kokias strategijas jie rinkosi, kaip ir ką veikia (ar veikė) literatūros lauke, pvz., dalyvavo literatūrinių sambūrių („Literatų arka“, „Literatūros refleksai“, „Menų sanatorija“) veikloje, skaitė savo kūrybą įvairių renginių metu, publikavo tekstus kultūrinėje spaudoje ir kt.

Svarstoma, ar tradicinis Lietuvos rašytojų sąjungos pirmosios knygos („PK“) konkursas tebeužima reikšmingiausią vietą tarp debiutuojančiųjų, aptariama leidybinės alternatyvos (leidyklos „Edukologija“ pirmųjų knygų serija, „Naujosios romuvos“ parama, individuali, regioninė leidyba ir kt.), klausinama, kaip *jaunieji* save pristato, kokį įvaizdį kuria(si).

Nad'a VAVEROVÁ

Baltistika Prahos Karolio universitete

Pranešime apžvelgiama dabartinė baltistikos padėtis Prahos Karolio universiteto Filosofijos fakultete. Daugiausiai dėmesio skiriama 2014–2015 mokslo metams, kuomet man buvo paskirta Kazimiero Būgos stipendija: informuojama apie studijų rezultatus, stažuotę lietuvių kalbos ir kultūros vasaros kursuose, magistro darbo gynimą, išlaikytus baigiamuosius magistrantūros egzaminus ir stojimą į doktorantūrą. Pranešime pristatomas diplominis darbas „Baltų chtoniškosios būtybės gretinamuoju aspektu“, disertacijos tema „Baltų anapusinio pasaulio vaizdinys kalboje ir tekstuose“, pranešėjos moksliniai interesai. Auditorijai pristatomas ir lietuvių kalbos akcentologijos elektroninis žinynas čekų studentams.